

Årsrapport fra programsensor 2015

Av Tore Nettet, UiT Norges Arktiske Universitet

Programsensor for russisk ved Det humanistiske fakultet, UiB, 2015-2018.

I denne rapporten vil jeg gi en kort vurdering av RUS100, RUS11, RUS113 og RUS 211. Jeg vil også kort diskutere noen grunnleggende spørsmål ved helheten og sammensetningen av studiet, før jeg til slutt trekker frem fem momenter som jeg ber fagmiljøet vurdere nærmere.

1. Evaluering av RUS100: Grunnkurs i skriftlig og muntlig russisk

1.1. Læremidler, studieopplegg, prøveordning/eksamen, undervisning

Dette emnet er svært likt det tilsvarende emnet ved UiT, både når det gjelder valg av læreverker, studieopplegg, eksamensordning og undervisningsomfang. Det dreier seg om et velprøvd opplegg som det ikke synes å være noen grunn til å endre.

I emnerapporten fra 2012 påpekes det at fravær har vært et problem, og at man derfor har besluttet å gjeninnføre krav om obligatorisk oppmøte. Jeg deler fagmiljøets tro på at dette er et effektivt virkemiddel, selv om det innebærer en del administrasjon. Jeg ser frem til å høre mer om fagmiljøets erfaringer.

Det fremgår av emnebeskrivelsen på internett at det også er skriftlige arbeidskrav i emnet. Dette er også et virkemiddel som bidrar til å holde studentene aktive gjennom semesteret, særlig hvis det innskjerpes at de skal leveres innen en ukentlig frist (og ikke for eksempel i slutten av semesteret). Jeg foreslår at man presiserer dette i emnebeskrivelsen.

1.2. Vurderingsprosessen og praktiseringen av karakterskalaen

Jeg har ikke hatt tilgang til eksamensoppgavene. Resultatene fra 2012 er jevnt over gode: 3 kandidater fikk A, 3 B, 3 C, 3 D, 1 E og 2 F. Det er ikke noe alarmerende eller uventet ved dette. På generelt grunnlag er det rimelig å forvente et relativt høyt karaktersnitt på slike emner all den stund de ofte tas av studenter med (tilnærmet) morsmålskompetanse som ofte trekker karaktersnittet opp.

1.3. Særlige forhold

Det foreligger ingen særlige forhold som må kommenteres.

2. Evaluering av RUS111 Russisk grammatikk og skriftlig russisk

2.1. Læremidler, studieopplegg, prøveordning/eksamen, undervisning

Også dette er et emne som ligner svært på tilsvarende emne ved UiT, hvor vi også gjennomgår de siste leksjonene i *Møde i Petersburg*, før vi gir oss i kast med

en mer teoretisk gjennomgang av grammatikken og litt vanskeligere oversettelsesøvelser.

På pensumlisten står Annie Christensens grammatikk, som etter det jeg har fått høre, ikke lenger vil være tilgjengelig fra forlaget. Samtidig opplyses det i emnerapporten fra 2014 at øveboken til Christensens grammatikk nesten ikke har vært brukt. Det kan derfor være rimelig å se seg om etter annen pensumlitteratur. Flere alternativer er tenkelige:

1. Erstatte Christensen med Erik Bach Nielsens grammatikk. Bach Nielsen er litt mer omfattende og har ikke øvebok. Min egen bok *Russiskstudentens beste venn* et alternativ for kasuslæren, men dekker ikke andre deler av grammatikken. Andre får vurdere denne bokens kvaliteter og egnethet.
2. Gå over til et læreverk med leksjoner. En mulighet er Trond Nordenstams *Azbuka 2*, som er under utgivelse. Den har grammatikk, tekster, glosser osv. fordelt på leksjoner. Jeg kjenner boken bare fra en rask titt på manus, så jeg kan ikke uttale meg med tyngde om bokens kvaliteter.
3. En kombinasjonsløsning med en grammatikk + et læreverk med leksjoner. I Tromsø har vi en slik variant, og vi har hatt gode erfaringer med læreverket *Poexali* som utgangspunkt for grammatiske øvelser og delvis tekstlesning.

Det er vanskelig å gi klare råd. Som lingvist og grammatiker har jeg tro på systematisk gjennomgåelse av grammatikken, og jeg er av den oppfatning at gjennomgåelsen i noen grad må ta utgangspunkt i en grammatikk som studentene kan slå opp i. Samtidig er det nødvendig å legge til rette for praktiske øvelser. Til sammen synes jeg at disse hensynene best kan ivaretas med en "kombinasjonsløsning" (jf. pkt. 3 ovenfor).

Studentevalueringen roper etter mer vekt på praktiske øvelser. Det er ikke vanskelig å være enig i behovet for praktisk trening, men samtidig må man også veie dette mot behovet for å få pensum forklart. Forklaringen kan bare læreren gi, mens studentene også kan jobbe med oppgaver på egenhånd og i grupper. Det er flere veier å gå:

1. Myke opp skillet mellom grammatikkgjennomgåelse og oppgaver ved å inkludere litt oppgaveløsning i grammatikktimene. Jeg har selv hatt god erfaring med å ha små avbrekk i forelesningene der studentene gjør oppgaver for å sikre at de har fått med seg et grammatikkmoment før vi går videre.
2. Legge til rette for mer oppgaveløsning på egenhånd eller i grupper. Man kan for eksempel ha oppgaver som arbeidskrav, og man kan forsøke å få til et fast system med kollokvier, for eksempel ledet av eldre studenter.
3. Bedre koordinere grammatikkgjennomgåelsen og timene med grammatiske øvelser.

Jeg vil oppfordre til å vurdere alle alternativene. Jeg gjetter at en kombinasjon av de tre tiltakene ovenfor vil være gunstig.

Av emnerapporten fra 2014 får jeg inntrykk av at koordineringen var utfordrende. Dels nevnes det at å ha fire forelesere er krevende, og dels klages det over mye løssark. Når det gjelder koordineringen mellom foreleserne, er det min erfaring at omfattende emner med bare én foreleser kan virke litt kjedelige både for foreleser og studenter, og at å ha mer enn én foreleser på et emne er av det gode. Men samtidig er min erfaring at flere forelesere på emnet bare fungerer godt, hvis det er helt klart hvem som har ansvar for hva. Dette fordrer igjen at hver foreleser har ansvaret for en klart definert del av emnet.

Når det gjelder problemet med mye løssark, kan man vurdere å sette sammen et oppgavekompendium, slik det foreslås i emnerapporten. Men uansett virker det rimelig at man må ha et elektronisk fillager som må være godt og intuitivt strukturert. Å ha alle arkene i papirversjon i en fellesmappe, vil jeg ikke anbefale. Steinalderen er forbi, og det tror jeg både studenter og forelesere er godt tjent med.

Obligatorisk fremmøte og andre arbeidskrav er et emne som tas opp i emnerapporten. Jeg noterer at obligatorisk oppmøte som arbeidskrav ser ut til å fungere godt. Det synes således ikke å være noen grunn til å gå bort fra dette. I emnerapporten nevnes også gloseprøver som et mulig arbeidskrav uten at det forklares hvorfor dette vurderes. Jeg vil gjerne diskutere dette nærmere med fagmiljøet.

2.2. Vurderingsprosessen og praktiseringen av karakterskalaen

Karakterfordelingen fra 2014 (iflg. emnerapporten) og 2015 ser slik ut:

	2014	2015
A	4	1
B	4	3
C	1	6
D	3	1
E	1	0
F	4	0

I 2014 hadde vi en "polariserte" resultater med mange kandidater ved begge ender av karakterskalaen, mens resultatene fra 2015 ligger nærmere normalfordeling av karakterene med C som den mest gitte karakteren. I så små grupper er det ikke å forvente at vi alltid får resultater som speiler normalfordeling, så det er ingen grunn til å være bekymret over slike resultater. Resultatene tyder ikke på karakterinflasjon.

2.3. Særlige forhold

For fremtiden bør evalueringsskjemaet studentene skal fylle ut, formuleres slik at de blir spurt om det faglige utbyttet av alle delene av emnet, ikke bare grammatikkundervisningen.

3. Evaluering av RUS113 Russisk grammatikk og skriftlig russisk (2)

3.1. Læremidler, studieopplegg, prøveordning/eksamen, undervisning

Etter å ha lest emnerapporten får jeg inntrykk av at en hovedutfordring er pensum. Det er symptomatisk at studentene gir sprikende svar når det gjelder hvor fornøyde de er med pensum. Det fremgår imidlertid ikke nøyaktig hva de er misfornøyde med. Dette bør følges opp i fremtidige evalueringsskjemaer.

Jeg merker meg at det i emnerapporten påpekes at studentene er dårlige i verbbøyning, samtidig som enkelte studenter klager over at det er en del overlapping med foregående emne (substantiv- og adjektivbøyning). På dette grunnlag synes det rimelig å anbefale å endre fokus i grammatikken mot verbbøyning (særlig partisipp og gerundium) og syntaktiske emner. Dessverre finnes det ikke noen lærebok på markedet som dekker disse emnene. Mathiassens grammatikk har gode, men svært omfattende kapitler om enkle og komplekse setninger. Erfaringsmessig strever studentene med Mathiassens grammatikk, og vi har den ikke lenger på pensum i Tromsø. Vi bruker nå Bach Nielsens grammatikk på dette nivået, men i tillegg gjøres alle presentasjoner tilgjengelig elektronisk, og mitt inntrykk er at studentene vel så ofte tar utgangspunkt i dette som i pensumboken når de forbereder seg til eksamen.

Det nevnes at fonetikk- og fonologipensumet går for mye i dybden, men dette er det vanskelig for meg å kommentere, ettersom det er jeg som har forfattet pensumteksten. Likevel kan jeg si at fonologi og fonetikk erfaringsmessig er tungt stoff som studentene strever med. Jeg kan se tre mulige veier å gå:

1. Begrense fonetikk- og fonologiundervisningen til en ren uttaleveiledning som beskriver den lydlige realiseringen til de ulike skrifttegnene i ulike kontekster.
2. Vente med fonetikk og fonologi til 200-nivået.
3. Bruke litt mer tid på fonetikk og fonologi i undervisningen og eventuelt legge til en ekstra obligatorisk innlevering.

Problemet med alternativ 1 er at det neppe vil være i overensstemmelse med læringsmålet om å få "uttdjupa innsikten i russisk språkstruktur". I Tromsø bruker vi fonetikk- og fonologikompendiet på 200-nivå (alternativ 2). Ulempen med dette er at færre studenter får lære om fonetikk og fonologi, siden mange slutter etter 100-nivået. Samtidig er det erfaringsmessig lettere å motivere studentene for denne delen av faget senere i studiet. Til fordel for alternativ 3 taler det faktum at innføringen av en obligatorisk transkripsjonsoppgave ser ut til å ha hatt positiv effekt ifølge emnerapporten.

Det er deprimerende å lese at ingen av studentene systematisk forbereder seg til grammatikktimene (jf emnerapporten, s. 2). Det synes å ha blitt skapt en kultur der studentene kommer uforberedt til timene. Dette er nok ikke noe unikt problem for dette emnet (og heller ikke for Universitetet i Bergen), men det er verdt å tenke nøye gjennom hvordan man kan få snudd denne trenden. I

utgangspunktet er det en fordel om man kan bruke gulrot og ikke pisk. Spørsmålet blir da: Er undervisningen innrettet slik at det faktisk lønner seg for studentene å være forberedt? Hva kan eventuelt gjøres for å motivere studentene til å forberede seg til hver time? Jeg deltar gjerne i en diskusjon av disse spørsmålene.

Et moment som går igjen i flere av emnene, er utfordringen med å koordinere undervisningen til ulike forelesere. Ikke minst ser det ut til at undervisningen til språkpedagogen med fordel kunne bli enda bedre integrert og koordinert. Et første skritt kan kanskje være å avklare ansvarsforhold i detalj og sørge for at både studenter og forelesere har en felles forståelse av hvem som skal bidra med hva på emnet.

3.2. Vurderingsprosessen og praktiseringen av karakterskalaen

Karakterstatistikken fra 2014 (som gjengis i emnerapporten) viser at det er rimelig fordeling mellom karakterene.

3.3. Særlige forhold

Det foreligger ingen særlige forhold som må kommenteres.

4. Evaluering av RUS211

4.1. Læremidler, studieopplegg, prøveordning/eksamen, undervisning

Når det gjelder pensum, fremstår det som litt overraskende at man kombinerer Mathiassens grammatikk med min egen *Russiskstudentens beste venn*, ettersom dette er bøker som henvender seg til studenter på ulike nivåer. Mathiassens bok fremstår i dag som nokså akademisk og tung, mens min bok først og fremst er tenkt for studenter på 100-nivå (annet til tredje semester med russisk).

I emnerapporten foreslås det å innføre obligatoriske innleveringer også i grammatikkdelen av emnet. Dette fremstår som en god ide. En mulighet som nevnes, er å kreve innlevering av en tidligere eksamensoppgave. Problemet med dette er at en slik oppgave rimeligvis må leveres inn mot slutten av semesteret når det meste av pensum er gjennomgått. Dermed vil ikke en slik oppgave hjelpe studentene til å jobbe jevnt med emnet hele semesteret. Kanskje er det bedre å kreve innlevering av mindre oppgaver gjennom hele semesteret, selv om dette nok er litt mer arbeidskrevende for foreleserne. Her gjelder det å komme frem til et format som er lett å rette, men samtidig eksamensrelevant.

Det sies i emnerapporten at studentene "ikke har fått tilstrekkelig trening i å formulere seg om teoretisk grammatikk". Dette gir meg anledning til å kommentere viktige spørsmål: Hva innebærer det å "formulere seg om teoretisk grammatikk"? Hvordan kan denne ferdigheten best oppøves? Hvordan kan ferdigheten best prøves på eksamen? Det synes åpenbart at russisk språk som en del av et akademisk studium må gi studentene ikke bare praktiske ferdigheter, men også teoretisk kompetanse, slik at studentene ikke bare er i stand til å velge korrekte former når de bruker russisk, men også kan forklare hvorfor de velger disse formene. Spørsmålet blir da videre hvordan denne "forklarings-

komponenten” best kan oppøves og prøves. Det tradisjonelle svaret slik det implisitt er kommet til uttrykk i undervisningen og eksamensformen, er en systematisk fremstilling av den typen man finner i grammatikker. Dette formidles gjennom kateterforelesninger og testes på eksamen ved at studentene reproduserer fremstillingene som svar på åpne oppgaver av typen “grei ut om bruken av adjektivenes kortformer i russisk”.

Jeg stiller meg kritisk til om den tradisjonelle oppgavetypen fremelsker den kompetansen vi ønsker at studentene skal ha. Jeg har større tro på mer presise oppgaver som knytter “forklaringskomponenten” nærmere opp mot “ferdighetskomponenten” i grammatikk. I stedet for å be studentene om å greie ut om bruken av kortformer generelt, foretrekker jeg å be dem om å fylle inn langform eller kortform i noen setninger og forklare hvorfor de velger langform eller kortform i hvert enkelt tilfelle. Da får man sjekket at studentene både kan forklare regelen og anvende den i praksis.

Et tema som går igjen i alle emnerapportene, er balansen mellom teori og praktiske øvelser. Jeg viser til mine kommentarer ovenfor. Det virker rimelig at en kombinasjon av mer praktisk øving og skriftlige innleveringer underveis vil heve kvaliteten på emnet.

I omtalen av oversettelsesundervisningen nevnes det at man har gode erfaringer med å bruke en time på teksten studentene har levert inn, og så bruke en time på å oversette en ukjent tekst med lignende ordforråd og grammatiske konstruksjoner. Dette virker som et meget godt grep. Fra min egen undervisning har jeg også beveget meg bort fra en gjennomgang av hele teksten setning for setning, da dette kan være litt kjedelig for studentene, samtidig som det ikke får frem hvilke momenter de bør legge særlig vekt på. En litt kortere gjennomgang med vekt på noen hovedpunkter er etter min erfaring mer effektivt. Det er også viktig å aktivisere studentene, og den tradisjonelle metoden der studentene etter tur leser en setning som så kommenteres av foreleseren, er neppe den optimale måten å aktivisere studentene på.

Et problem som diskuteres i emnerapporten, er koordineringen mellom undervisningen i Petersburg og Bergen. Det er trolig vanskelig å finne lokale lærere i Petersburg som kan gi den typen teoretisk undervisning man etterspør, ikke minst hvis man skal forutsette at de tar utgangspunkt i norskspråklig pensum (for eksempel Mathiassens grammatikk). Om det er mulig å løse problemet ved “å legge føringer for undervisningsopplegget i språkstruktur/grammatikk ved senteret”, fremstår som usikkert, men det er naturligvis verdt å gå i dialog med senteret om dette. Alternativet er å la undervisningen i Petersburg være av rent praktisk karakter, og så dekke de teoretiske komponentene i Bergen – med de fordeler og ulemper dette måtte medføre.

4.2. Vurderingsprosessen og praktiseringen av karakterskalaen

Den uvanlig høye strykprosenten (45% i russisk språkstruktur og 18% i skriftlig russisk) som nevnes i emnerapporten, er alarmerende, og det er åpenbart at tiltak må treffes, og at situasjonen må følges nøye fremover. Å endre

eksamenstiden fra tre til fire timer og å innføre skriftlige innleveringer i grammatikk underveis virker fornuftig, men er neppe nok til å løse problemet fullstendig. Forholdet mellom undervisningen i Bergen og Petersburg fremstår som et underliggende strukturelt problem ved emnet, og det er rimelig å se strykprosenten i lys av dette. Det skal bli spennende å følge dette emnet fremover.

4.3. Særlige forhold

Utover det som er sagt over, foreligger det ingen særlige forhold som må kommenteres.

5. Evaluering av helheten og sammensetningen av studiet

Det vil bli lettere å uttale seg om helheten og sammensetningen av studiet når jeg får sett nærmere på emnene i litteratur/kultur/muntlig russisk. I denne omgangen vil jeg derfor nøye meg med noen korte kommentarer.

Til sammen har studiet en tradisjonell sammensetning som i praksis omfatter fire disipliner: språkstruktur (grammatikk), praktisk skriftlig russisk, litteratur/kultur og praktisk muntlig russisk. Det synes som om balansen mellom disse er rimelig, men det er litt overraskende å se at man har plassert litteratur og praktisk muntlig russisk i samme emne, ettersom disse to disiplinene i utgangspunktet fremstår som svært forskjellige. En student kan trolig være flink i litteratur/kultur og svak i praktisk muntlig (eller omvendt) uten at dette kommer til uttrykk på vitnemålet, siden studenten vel får en felles karakter i begge disiplinene. Det er på den annen side vanskelig å se hvordan problemet kan løses all den stund man bare har to femten poengs emner å rutte med per semester.

Når det gjelder kultur/litteratur-komponenten i studiet, er det to grunnleggende spørsmål som må vurderes. For det første må man hele tiden vurdere balansen mellom litteratur og kultur/samfunn. Skal man konsentrere seg om russisk litteratur (slik man tradisjonelt har gjort), eller skal man legge mer vekt på historie og samfunnsforhold? Jeg har selvsagt ikke noe fasitsvar, men jeg vil gjerne være med å diskutere dette spørsmålet fremover.

Det andre grunnleggende spørsmålet som må diskuteres, er hvilke epoker man skal legge hovedvekten på. Skal man fokusere på dagens Russland eller formidle de lange linjene i russisk litteraturhistorie og allmenn historie? Dette er et spørsmål jeg vil oppfordre fagmiljøet til å diskutere, og jeg vil gjerne være med i denne debatten fremover.

6. Rollen og oppgavene til programsensoren

Siden jeg er ny i rollen som programsensor, vil jeg gjerne invitere fagmiljøet til å diskutere min rolle og mine oppgaver i tiden fremover. Det fremstår som meningsfylt å se på emnerapportene og kommentere ulike forhold som kommer til uttrykk der. Men i tillegg oppfatter jeg det som min oppgave å sette i gang en debatt i fagmiljøet om viktige spørsmål omkring undervisningsopplegget. Jeg er

usikker på hvordan denne oppgaven best kan løses. Det ville være fint om vi kunne arrangere et lite seminar hvor vi kunne diskutere slike problemstillinger muntlig.

7. Konklusjon

I det store og det hele fremstår de emnene jeg har sett på i denne rapporten, som gode og velfungerende. Emnerapportene indikerer at både forelesere og studenter i det alt vesentlige er fornøyd med tingenes tilstand. Likevel er det rom for forbedringer, og jeg ber derfor fagmiljøet om å vurdere følgende momenter:

1. **Pensum i grammatikk/språkstruktur.** Det ser ut til å være noe overlapping mellom de ulike emnene, og det kunne nok være en god ide å sette seg ned å presisere nærmere hvilke emner som skal behandles på hvilket nivå.
2. **Balansen mellom grammatikkgjennomgåelse og praktiske øvelser.** Det virker rimelig å fokusere noe mer på praktiske øvelser i undervisningen, og man kan også vurdere om det er mulig å få til et fast system med kollokvier, for eksempel ledet av eldre studenter.
3. **Arbeidskrav.** Det ser ut til å være behov for obligatoriske innleveringsoppgaver i grammatikk på alle nivåer. Det ville være fint om fagmiljøet kunne se de ulike emnene under ett og komme frem til samme system for alle emnene.
4. **Koordineringen mellom foreleserne.** Det synes å være et visst behov for å forbedre koordineringen mellom ulike forelesere på samme emne. Det vil trolig være en fordel å gjennomgå ansvarsfordelingen slik at det blir klart for både forelesere og studenter hvem som skal bidra med hva.
5. **Koordineringen mellom Bergen og St. Petersburg.** Dersom man ikke lykkes med å gjennomføre teoretisk grammatikkundervisning ved senteret i Petersburg, må man vurdere hvordan man best kan bruke senteret til mer praktisk rettet språkundervisning.